

کتاب‌شناسی "تاریخ کلام و فرقه‌شناسی اسلامی" / فارسی و عربی

تدوین: مهدی اخوان آخرین ویرایش: مهر ۱۳۹۹

Website: www.makhavan.ir

makhavan77@gmail.com

کتاب درسی و مقدماتی

۱. تاریخ فریق اسلامی / ۲ جلد / حسین صابری / سمت / ۱۳۸۳.
۲. تاریخ اندیشه‌های کلامی در اسلام / عبدالرحمن بدوی / ترجمه حسین صابری / انتشارات آستان قدس رضوی / ۱۳۷۴.
۳. فرق تسنن (مجموعه مقالات) / به کوشش مهدی فرمانیان / نشر ادیان / ۱۳۸۶ / قم.
۴. فرق و مذاهب کلامی / علی ربانی گلپایگانی / مرکز جهانی علوم اسلامی / جامعه المصطفی / ۱۳۷۷ / قم.
۵. بحوث فی الملل و النحل (دراسة موضوعیه مقارنه للمذاهب الإسلامیه) / جعفر سبحانی / مؤسسه النشر الإسلامی.
۶. اسلام اهل کلام / محمد بوهلال / ترجمه علی رضا باقری / نشر نگاه معاصر.
۷. تاریخ کلام اسلامی / حسن طالقانی / دارالحدیث / ۱۳۹۷.
۸. فلسفه علم کلام / هری ولفسن / ترجمه احمد آرام / الهدی / ۱۳۶۸.
۹. گزیده‌ای از متون کلامی / مهدی فرمانیان / به اشراف قاسم جوادی / مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران و نشر مهاجر / ۱۳۸۸.
۱۰. مکتبها و فرقه‌های اسلامی در سده‌های میانه / ویلفرد مادلونگ / ترجمه جواد قاسمی / انتشارات آستان قدس رضوی / ۱۳۷۵.
۱۱. فرقه‌های اسلامی / مادلونگ / ترجمه ابوالقاسم سرّی / انتشارات اساطیر.
۱۲. تاریخ علم کلام در ایران و جهان اسلام / علی اصغر حلبی / انتشارات اساطیر / ۱۳۷۳.
۱۳. تاریخ مذاهب اسلامی / محمد ابوزهره / مترجم: علیرضا ایمانی / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب.
۱۴. کلیات علم کلام اسلامی / حسن رضا زاده / آیت اشراق.
۱۵. سیر کلام در فریق اسلام / محمد جواد مشکور / انتشارات شرق / ۱۳۶۸.
۱۶. خطوط برجسته‌ای از فلسفه و کلام اسلامی / محمد جواد مغنیه / ترجمه محمدرضا عطائی / آستان قدس رضوی.
۱۷. آشنایی با فرق و مذاهب اسلامی / رضا برنجکار / سمت و طه / ۱۳۷۸.
۱۸. گرایش‌ها و مذاهب اسلامی در سه قرن نخست هجری / ابوحاتم رازی / ترجمه علی آقانوری / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب.

۱۹. شناخت مذاهب اسلامی / ۲ جلد / سید احمد محمودی / انتشارات المصطفی / ۱۳۸۵
۲۰. عقل و وحی از نظر متفکران اسلامی / آربری / ترجمه حسن جوادی / امیر کبیر / ۱۳۷۲.
۲۱. تاریخ علم کلام و مذاهب اسلامی / علی محمد ولوی / مؤسسه انتشارات بعثت / ۱۳۶۷.
۲۲. فرهنگ عقاید و مذاهب اسلامی / ۵ جلد / جعفر سبحانی / ترجمه محمد عیسی جعفری / انتشارات اخلاق / ۱۳۷۸.
۲۳. آشنایی با علوم اسلامی / کلام / مرتضی مطهری
۲۴. تاریخ علم کلام / شبلی نعمانی / ترجمه سید محمدتقی فخر داعی گیلانی / انتشارات اساطیر / ۱۳۸۶.
۲۵. ماجرای فکر فلسفی در جهان اسلام / جلد اول / غلامحسین ابراهیمی دینانی / طرح نو
۲۶. فلسفه و کلام اسلامی / مونتمگری وات / ترجمه ابوالفضل غزتی / انتشارات علمی و فرهنگی /
۲۷. سیر فلسفه در جهان اسلام (فصل دوم: مناظرات سیاسی و مذهبی) / ماجد فخری / ترجمه محمدسعید حنایی کاشانی / مرکز نشر دانشگاهی / ۱۳۷۲
۲۸. تاریخ فرق / سعد رستم / ترجمه رمضان بهداد / انتشارات؟
۲۹. معارف کلامی شیعه / کلیات امامت / ویراستاران: حمیدرضا ضریعتمداری و مهدی فرمانیان / سمت و دانشگاه ادیان و مذاهب.
۳۰. سیر تحلیلی کلام اهل سنت از حسن بصری تا ابوالحسن اشعری / عبدالله احمدیان / نشر احسان.
۳۱. میان فلسفه و کلام / حسن انصاری / نشر رایزن
۳۲. تطور کلام شیعه / سیدصفر جبرئیلی / انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی / ۱۳۸۸.
۳۳. تشیع امامی در بستر تحول / ۱ / حسن انصاری / نشر ماهی / ۱۳۹۵
۳۴. امامت از دیدگاه امامیه و زیدیه / مصطفی سلطانی / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب
۳۵. تاریخ و عقاید زیدیه / مصطفی سلطانی / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب
۳۶. زیدیه / فرمانیان و موسوی نژاد / نشر ادیان
۳۷. علم امام / گزینش و تصحیح: محمد حسین نادم / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب
۳۸. تاریخ امامیه (گذری بر ده قرن تاریخ سیاسی شیعه دوازده امامی) / مصطفی صادقی کاشانی / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب
۳۹. اشعریان و تأسیس نخستین دولت شهر شیعه / علی محمد سرلک / نشر ادیان.
۴۰. جستارهایی در مدرسه کلامی کوفه / زیر نظر محمدتقی سبحانی / دارالحدیث / ۱۳۹۶.
۴۱. جستارهایی در مدرسه کلامی قم / زیر نظر محمدتقی سبحانی / دارالحدیث / ۱۳۹۶.
۴۲. جستارهایی در مدرسه کلامی بغداد / زیر نظر محمدتقی سبحانی / دارالحدیث / ۱۳۹۶.
۴۳. تاریخ کلام امامیه (حوزهها و جریانهای کلامی) / رسول رضوی / دارالحدیث / ۱۳۹۶.
۴۴. تطورات کلام امامیه در مدرسه بغداد / سیدعلی حسینی زاده خضرآباد / ۱۳۹۶.
۴۵. بیست گفتار (اولین) در مباحث علمی و فلسفی و کلامی و فرق اسلامی / مهدی محقق / دانشگاه تهران
۴۶. تاریخ و عقاید معتزله / دانیل ژیماره / ترجمه حمید ملک مکان / نشر ادیان

۴۷. مدرسه کلامی کوفه در دوره نظریه پردازی / محمدتقی سبحانی / دارالحدیث
۴۸. کیسانیه، جریان های فکری و تکاپوهای سیاسی / روح الله بهرامی / پژوهشکده تاریخ اسلام
۴۹. گزیده کتابشناسی تاریخ تشیع / مصطفی صادقی و حامد قرائتی / پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی / ۱۳۸۹.
۵۰. کیسانیه ؛ تاریخ ، ادبیات / احسان موسوی خلخالی / نشر رایزن.
۵۱. خاستگاه تشیع و پیدایش فرقه های شیعی در عصر امامان / علی آقانوری / پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی / ۱۳۹۶.
۵۲. نگاهی به تاریخ تفکر امامیه از آغاز تا ظهور صفویه / مهدی فرمانیان و مصطفی صادقی کاشانی / پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی / ۱۳۹۴.
۵۳. انسان و اسلام سپید / مجموعه مقالاتی از عبدالمجید شرفی / ترجمه سمیه السادات طباطبایی / نشر نگاه معاصر / ۱۳۹۷.
۵۴. در باب تاریخ الحاد در اسلام / عبدالرحمن بدوی / ترجمه معین کاظمی فر / با مقدمه مصطفی ملکیان / نشر نگاه معاصر / ۱۳۹۷.
۵۵. فرقه های اسلامی در سه قرن نخست / علی آقانوری / دانشگاه ادیان و مذاهب / ۱۳۸۳.
۵۶. مکتب شیخیه / سیدمقداد نبوی رضوی / نشر نگاه معاصر.
۵۷. در باب تاریخ الحاد در اسلام / عبدالرحمن بدوی / معین کاظمی فر / مقدمه مصطفی ملکیان / نشر نگاه معاصر

کتاب کلاسیک و مرجع فرقه‌شناسی

۱. الفَرق بین الفِرق و بیان الفرقة الناجیه منهم/ عبدالقاهر بغدادی/ ترجمه بخش‌هایی از آن محمدجواد مشکور: این ترجمه همراه با ترجمه نکت الاعتقادیه منسوب به شیخ مفید با عنوان تاریخ مذاهب اسلام منتشر شده/ اشراقی/ ۱۳۵۸
۲. الملل و النحل / عبدالکریم شهرستانی/ توضیح الملل (ترجمه ملل و نحل شهرستانی) به کوشش: سید محمد رضا جلالی نایینی (تحریر نو هاشمی عباسی) ۱۳۵۸. دو بخش: بخش اول در باب دیانات و ملل (آراء خود را به غیر خود؛ پیامبر مستند می‌کنند) بخش دوم اهواء و نحل (آراء خود را بدون استناد به پیامبر خذ می‌کنند) چند ترجمه دیگر هم دارد.
۳. مقالات الإسلامیین و اختلاف المصلین/ ابوالحسن اشعری/ ترجمه حسن مؤیدی/ انتشارات امیرکبیر / ۱۳۶۲. ده گروه را آورده: شیعه، خوارج، مرجئه، معتزله، جهمیّه، حسینیّه، بکریه، عامه، اصحاب الحدیث و کلابیه.
۴. المقالات و الفرق/ عبدالله ابی خلف اشعری قمی/ تصحیح و تعلیقات محمد جواد مشکور با عنوان: تاریخ عقاید و مذاهب شیعه / مؤسسه مطبوعاتی عطائی/ ۱۳۷۱.
۵. التنبیه و الرد علی اهل الاهواء و البدع / ابوالحسین بن عبدالرحمن ملطی شافعی (تحت تأثیر کتاب الاستقامه خشیش بن اصرم)
۶. الفصل فی الملل و الاهواء و النحل / ابو محمد علی بن احمد ابن حزم اندلسی / از مفصل‌ترین کتابهای ملل و نحل
۷. التبصیر فی الدین و تمییز الفرقة الناجیه عن الفرقة الهالکین / ابومظفر اسفراینی ۱۵ باب [شیعه را با حدیثی جعلی: یهود هذه الامه نامیده]
۸. بیان الادیان در شرح ادیان و مذاهب جاهلی و اسلامی / ابوالمعالی محمد حسینی علوی / اولین کتاب فارسی با تصحیح عباس اقبال/ کتابی منصفانه در نقل آراء در پنج باب
۹. الفرقة التفرقة بین اهل الزیغ و الزندقه/ ابومحمد عثمان بن حسن عراقی حنفی / شش فرقه در کتاب ناصبیه، رافضه، جبریه، قدریه، مشبهه، و معطله
۱۰. فرقة الشیعه / منسوب به نوبختی/ ترجمه محمدجواد مشکور/ انتشارات علمی و فرهنگی/ ۱۳۶۲
۱۱. فرقة الشیعه / منسوب به نوبختی/تحقیق محمدباقر ملکیان/ انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب/ ۱۳۸۸
۱۲. طبقات المعتزله / احمد بن یحیی ابن مرتضی

۱. مدخل های کلامی و فرق دائره المعارف بزرگ اسلامی / زیر نظر سید کاظم موسوی بجنوردی
۲. مدخل های کلامی و فرق دائره المعارف اسلام / زیر نظر حداد عادل
۳. مدخل های کلامی و فرق دائره المعارف تشیع / انتشارات حکمت
۴. التمهید فی علم الکلام / شیخ طوسی
۵. مقدمه / ابن خلدون / محمد پروین گنابادی
۶. اعتقادات فرق المسلمین و المشرکین / فخر رازی
۷. من تاریخ الإلحاد فی الإسلام / عبدالرحمن بدوی (گردآوری و ترجمه)
۸. المنقذ من الضلال / غزالی
۹. فصل المقال فی مابین الشریعه و الحکمه من الإتصال / ابن رشد
۱۰. تلخیص المحصل / خواجه نصیر الدین طوسی
۱۱. احیای فکر دینی در اسلام / محمد اقبال لاهوری / ترجمه محمد بقایی ماکان
۱۲. تاریخ و عقاید ماتریدیه / سید لطف اله جلالی / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب / ۱۳۹۰.
۱۳. فرقه های اسلامی در سرزمین شام در عصر اموی / حسین عطوان / ترجمه حمیدرضا شیخی / انتشارات آستان قدس رضوی / ۱۳۷۱.
۱۴. هفتاد و سه ملت یا اعتقادات مذاهب (رساله ای در فرق اسلام از آثار قرن هشتم) / به اهتمام محمد جواد مشکور / مؤسسه مطبوعاتی عطائی / ۱۳۴۱
۱۵. رویکرد عقلانی در تفسیر قرآن / نصر حامد ابوزید / ترجمه احسان موسوی خلخالی / ۱۳۸۷ / نیلوفر.
۱۶. مناظرات امام فخر رازی درباره مذاهب اهل سنت / ترجمه و تحقیق یوسف فضایی / مؤسسه مطبوعاتی عطائی / ۱۳۶۰.
۱۷. ترجمه قواعد العقاید (اندیشه های اعتقادی) / سید اسداله یآوری / انتشارات لوح محفوظ / ۱۳۷۹.
۱۸. تاریخ علم الکلام فی الإسلام / فضل اله زنجانی / انتشارات آستان قدس رضوی / ۱۴۱۷ق.
۱۹. علم الکلام و تاریخ اشکالیه العقیده فی الكتابه التاريخیه الإسلامیه / حسن سلهب / مرکز الحضاره للتنبیه الفکر اسلامی / بیروت
۲۰. پایه های علمی و منطقی عقاید اسلامی / ابوطالب تجلیل تبریزی
۲۱. دایره المعارف سلسله عقاید / امان اله فروغی / نشر مهندس / ۱۳۸۸.
۲۲. تطور علم الکلام الإمامی درسه فی تحولات المنهج حتی القرن السابع الهجری / علی المدن / مرکز دراسات فلسفه الدین / بغداد /
۲۳. بنیادگرایی و سلفیه (بازشناسی طیفی از جریان اسلامی) / به کوشش حسین هوشنگی و احمد پاکتچی / انتشارات دانشگاه امام صادق / ۱۳۹۰.
۲۴. عوامل و اهداف نشأ علم الکلام فی الإسلام / یحیی هاشم حسن فرغل / ۲ جلد / مجمع البحوث الاسلامیه

۲۵. اثر الفلسفه اليونانيه فى علم الكلام الإسلامى حتى القرن السادس الهجرى / محمود محمد عيد نفيسه/ دارالنور / دمشق/
۲۶. معجم الأعلام المتكلمين فى الإسلام ال نهاية القرن الخامس الهجرى / ۲ جلد / انتشارات آستان قدس رضوى
۲۷. معتزله البصره و البغداد / رشيد الخيون/ دارالحكمه لندن.
۲۸. الشرعيه الاختلاف بين المسلمين / عمران سميح نزال/ دار القراء/ بيروت.
۲۹. باب ذكر المعتزله و حلقاتهم / احمد بن يحيى المرتضى / الوراق / بيروت/
۳۰. فخر رازى/ اصغر دادبه/ طرح نو/ ۱۳۷۴
۳۱. مجموعه مقالات كنگره جهانى هزاره شيخ مفيد در دانشگاه قم/ ۱۳۷۲.
۳۲. مناسبات فرهنگى معتزله و شيعه تا آغاز دوره انحلال معتزله در شيعه / رسول جعفریان/ سازمان تبليغات اسلامى / ۱۳۷۲.
۳۳. هشام بن حکم / عليرضا اسعدى/ نشر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامى / ۱۳۸۸.
۳۴. سيد رضى / عليرضا اسعدى/ نشر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامى / ۱۳۹۰.
۳۵. سيد مرتضى / عليرضا اسعدى/ نشر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامى / ۱۳۹۱.
۳۶. آراء كلامى سيد ابن طاووس / سيد لطف اله جلالى / مؤسسه امام خمينى / ۱۳۸۷
۳۷. كلام شيعه كلام معتزله (قرن چهارم و پنجم) / مريم كيانى فرد/ دانشگاه اديان و مذاهب
۳۸. خدای سلفيه: بررسى آرای سلفيه درباره توحيد و نقد آن / على اله بداشتى/ انتشارات طه
۳۹. اندیشه‌های كلامى شيخ طوسى / دانشگاه علوم اسلامى رضوى / مؤلفان/ ۱۳۷۸.
۴۰. اندیشه‌های كلامى شيخ مفيد/ مارتين مکدرموت/ ترجمه احمد آرام/ انتشارات دانشگاه تهران/ ۱۳۷۲.
۴۱. يادنامه حکيم لاهيجى / مجموعه سخنرانی‌ها و مقالات/ وزارت ارشاد/ ۱۳۷۴
۴۲. ايمان‌گرایی خردپیشه در اندیشه فخر رازى / محمدحسين مهدوى نژاد/ دانشگاه امام صادق/ ۱۳۸۷
۴۳. ايمان و اخلاق مقايسه رويکرد الاهيات کرکگور و اشاعره متقدم / نعيمه پورمحمدى/ انتشارات دانشگاه اديان و مذاهب/ ۱۳۹۰
۴۴. دیدگاه كلامى اهل سنت (شرح عقايد نسفى و نفتازانى) / شيخ عمر نسفى // ترجمه احمد امينى/ انتشارات امام ربانى/ ۱۳۸۸
۴۵. بنيادگرایی و سلفيه بازشناسى طيفى از جريانهای دينى/ به كوشش حسين هوشنگى و احمد پاكتنجى/ دانشگاه امام صادق / ۱۳۹۰.
۴۶. مسئله اختيار در تفكر اسلامى و پاسخ معتزله به آن / شيخ بو عمران/ ترجمه اسماعيل سعادت/ هرمس/ ۱۳۸۲.
۴۷. اندیشه‌های كلامى علامه طباطبايى / مصطفى خليلى / دفتر تنظيم و نشر آثار علامه طباطبايى / ۱۳۸۲
۴۸. شيعه در اسلام / علامه طباطبايى /
۴۹. شيعه (مذاكرات و مكاتبات كربن و طباطبايى) / مؤسسه پژوهشى حكمت و فلسفه/ ۱۳۸۲
۵۰. جدال كلام عرفان و فلسفه در تمدن اسلامى / محمد عابد الجابرى/ ترجمه رضا شيرازى/ يادآوران/ ۱۳۸۱.
۵۱. مفهوم ايمان در كلام اسلامى / ايزوتسو/ ترجمه زهرا پورسينا/ سروش/ ۱۳۷۸.
۵۲. اسماعيليه / مجموعه مقالات / گروه مذاهب اسلامى / انتشارات دانشگاه اديان و مذاهب/ ۱۳۸۱
۵۳. روشنگرى / فضل ابن شاذان / ترجمه حسين صابرى/ انتشارات آستان قدس رضوى

۵۴. نو معترلیان / گفتگو با ابوزید، الجابری، ارکون و حنفی / محمد رضا وصفی / نگاه معاصر / ۱۳۸۷.
۵۵. آراء و اندیشه‌های دکتر محمد ارکون / خلجی / مرکز مطالعات فرهنگی بین المللی مدیریت مطالعات اسلامی / ۱۳۷۷.
۵۶. نقد گفتمان دینی / نصر حامد ابوزید / ترجمه اشکوری و جواهر کلام / یادآوران / ۱۳۸۳.
۵۷. اصطلاح‌نامه کلام اسلامی / تحقیق مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی / بوستان کتاب
۵۸. اسماعیلیه / فرهاد دفتری / ترجمه فریدون بدره‌ای / انتشارات فرزانه / ۱۳۸۹.
۵۹. درسنامه تاریخ و عقاید اسماعیلیه / مهدی فرمانیان / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب
۶۰. مکتب در فرایند تکامل / سید حسین مدرسی طباطبایی / ترجمه هاشم ایزدپناه / انتشارات کویر / ۱۳۸۲
۶۱. اندیشه سیاسی در اسلام معاصر / حمید عنایت / ترجمه بهاء الدین خرماهی / انتشارات خوارزمی / ۱۳۶۲.
۶۲. اخباری و اصولی چه می‌گوید؟ / نکونام / ظهور شفق / ۱۳۸۶.
۶۳. اخباری‌گری (تاریخ و عقاید) / ابراهیم بهشتی / دارالحدیث و دانشگاه ادیان و مذاهب / ۱۳۹۰.
۶۴. نهضت‌های کلامی در عصر امام صادق / محمد شعبان‌پور / نشر منیر اندیشه.
۶۵. زنداقه در عصر صادقین / محمد شعبان‌پور / نشر احسن الحدیث.
۶۶. سلفیه از گذشته تا حال / ویرایش علمی فرمانیان و معینی / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب
۶۷. حوشیان یمن؛ پیشینه رویکردهای کلامی و سیاسی / سید محمد طباطبائی / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب
۶۸. المناظرات؛ پیدایی فاطمیان و گفت‌وگوهای درونی شیعیان / اوکر و مادلونگ / مترجمان: محمد جاودان و امیر جوان آراسته / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب
۶۹. امام صادق و مذاهب اهل سنت (مجموعه ۸ جلدی) / اسد حیدر [شیعه پژوه عراقی] / ترجمه / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب
۷۰. زندیق و زندیق / سید سعیدرضا منتظری / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب
۷۱. تشیع در عراق در قرون نخستین / حمید ملک‌مکان، جوان آراسته و مصطفی سلطانی / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب
۷۲. فرقه‌های اسلامی و مسئله امامت / عبدالله بن محمد ناشی اکبر / مترجم علیرضا ایمانی / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب
۷۳. پیراستگی معصوم از فراموشی و خطا / حر عاملی / ترجمه محمد اصغری نژاد / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب
۷۴. شیخیه و زمینه‌های غلو در موضوع امامت / محمد علی افضل / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب.
۷۵. شیعه‌شناسان غربی و اصول اعتقادات شیعه دوازده امامی / مریم صانع‌پور / انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی
۷۶. تشیع / هانس هالم / محمدتقی اکبری / نشر ادیان
۷۷. فلسفه اندیشه دینی در اسلام و مسیحیت / لوئی گارده و ژرژ قنواتی / ترجمه احسان موسوی خلخالی / نشر حکمت
۷۸. شیعه در برابر معتزله و اشاعره / هاشم معروف الحسینی / ترجمه سید محمدصادق عارف / انتشارات آستان قدس رضوی
۷۹. غنوسیان در اسلام؛ شیعیان غالی و علویان / هانس هالم / احسان موسوی خلخالی / انتشارات حکمت
۸۰. کلام و جامعه در سده‌های دوم و سوم هجری / یوزف فان اس / مترجم: فرزین بانکی، احمد علی حیدری / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب.